

การศึกษาการดำเนินการนิเทศการสอนและการพัฒนาตนเองของครูที่เลี้ยงวิชาวิทยาศาสตร์
โดยใช้จิตศึกษาร่วมกับระบบที่เลี้ยง ในโรงเรียนบ้านดัมพรา จังหวัดอุบลราชธานี

A Study Supervision Approaches and Self-Development of Mentoring Science Teachers by Using

Jitasuksa and Mentoring System in Bandamphra School Ubon Ratchathani

ชนารักษ์ เวทสวัสดิ์*

ปิยาพัชญ์ นิธิศักรานนท์**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานนิเทศการสอนและการพัฒนาตนเองของครูที่เลี้ยงวิชาวิทยาศาสตร์ โดยใช้จิตศึกษาร่วมกับระบบที่เลี้ยง ในโรงเรียนบ้านดัมพรา จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มเป้าหมายคือผู้บริหาร ครูนิเทศก์ประจำโรงเรียน และครูที่เลี้ยงวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกการเรียนรู้ ผลการวิจัยการดำเนินการนิเทศการสอน พบว่าด้านการนิเทศการสอน มีการเตรียมการก่อนการสังเกตการสอน โรงเรียนมีการแต่งตั้งทีมครูที่อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เป็นผู้สังเกตการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งประกอบด้วยครูนิเทศก์ประจำโรงเรียน ครูที่เลี้ยงทั้งหมดที่อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มีการแจ้งวันเวลาก่อนการสังเกตการสอน และมีการสังเกตการสอนเดือนละ 2 ครั้ง โดยครูและนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะออกแบบแผนร่วมกัน และมีอาจารย์นิเทศก์ประจำสถาบันร่วมพิจารณาแผนก่อนใช้จริงในชั้นเรียนอีกครั้งหนึ่ง ก่อนสอนจริง 2 สัปดาห์ และใช้เครื่องมือในการสังเกตการสอน จากนั้นกลับมาสะท้อนบทเรียนร่วมกัน พบว่า การใช้จิตศึกษาและระบบที่เลี้ยงมาใช้ในการนิเทศการสอนของครูที่เลี้ยง ทำให้ครูรู้จักทบทวนตนเองในสิ่งที่ตนเองกระทำต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู รับฟังนักศึกษามากขึ้น มีการใช้จิตวิทยาเชิงบวกในการให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติการงานวิชาชีพครู ด้านการพัฒนาตนเองของครู พบว่า จากผลการติดตามโดยใช้จิตศึกษาร่วมกับระบบที่เลี้ยงเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=2.73$, $SD. = 0.20$) ครูที่ได้รับการพัฒนาตามระบบครูที่เลี้ยงครบทั้ง 3 ระยะ จะทำให้มีความรู้ความเข้าใจและเกิดความชำนาญด้านการสอน ซึ่งครูพยายามที่จะใช้ชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพที่กำหนดไว้ในปฏิทิน เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่องในการจัดการเรียนการสอนของตนเองอยู่เสมอ ด้านคุณลักษณะและเจตคติ พบว่า การใช้จิตศึกษาและระบบที่เลี้ยงเป็นเครื่องมือที่สนับสนุน ส่งเสริมทำให้ครูพัฒนาตนเองทั้งคุณลักษณะและเจตคติของครูเพื่อศิษย์ เพราะจะทำให้ครูประเมินตนเองอยู่เสมอ จากการทำกิจกรรมสร้างชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ เพื่อนำมาปรับปรุงคุณลักษณะและเจตคติ ซึ่งครูส่วนใหญ่พัฒนาจากการได้รับฟังความคิดเห็นอย่างเปิดใจ

ABSTRACT

This research aims to study supervision approaches and self-development of mentoring science teachers by using jitasuksa and mentoring system in Bandamphra School Ubon Ratchathani. The target group is school administrators and six science teachers. Research tools; the questionnaire, interviews and learning logs.

คำสำคัญ : จิตศึกษา, ระบบที่เลี้ยง

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการประถมศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

The results of the research were as follows. Teaching supervision preparation before observation. The school has appointed a team of teachers in the field of science to observe the teaching of the students practicing professional experience. It consists of school teachers, all mentors are in the science group. There are two days notice before the observation and two times a month. By teachers and students, professional experience teachers will design a common plan. There is an advisor in the classroom to take a second look at the actual plan before actually teaching and using the observation instructor then return to reflect on the lesson. It was found that the use of psychological education and a mentoring system were used to supervise teachers' teaching by listening more to students. Positive psychology is used to provide advice and counseling about teacher professional practice. The self-development of the teachers found that the average follow-up of mentoring system was very good. ($\bar{X} = 2.73$, $SD = 0.20$) The teachers who have been developed by the three teachers will have the knowledge and understanding of teaching. Teachers try to use the professional learning community defined in the calendar. Since it is a learning area they are always ready to correct their own problems. It was found that the use of mental education and mentoring systems was a supportive tool. Teachers develop their own characteristics and attitudes to teachers. It will always make teachers self-assessments from the PLC activities to improve the features and attitudes. Most teachers develop from open minded listening.

Keywords : jitasuksa, mentoring system

ภูมิหลัง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่มุ่งวางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย มีค่านิยมที่ดี มีจิตสาธารณะและมีความสุข โดยมีสุขภาพและสุขภาพที่ดี ครอบครัวอบอุ่นตลอดจนเป็นคนเก่งที่มีทักษะความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2553 ในมาตรา ที่ 6 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม ในมาตรา 6 กล่าวว่า การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการจะพัฒนาคนไทยให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายดังกล่าว ต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่ระดับพื้นฐาน คือ พัฒนาดั้งแต่ในโรงเรียนโดยครูเป็นกำลังสำคัญในการร่วมพัฒนา เพื่อมุ่งสร้างกระแสสังคมในชุมชนให้การเรียนรู้และพัฒนาเป็นหน้าที่ของตนเอง มีนิสัยใฝ่รู้และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัย ควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชน และสื่อ เป็นแหล่งเรียนรู้ อย่างสร้างสรรค์ เพื่อป้องกันการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งสอดคล้องกับกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) ที่กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่สอนและถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนและผู้เรียนพร้อมกับทำหน้าที่รวบรวม สังเคราะห์ สร้างและเผยแพร่ความรู้ เนื่องจากกระแสเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันที่อิทธิพลของระบบสื่อสารไร้พรมแดน รวมทั้งระบบเศรษฐกิจแบบเปิดของไทย ทำให้การใช้ชีวิตและการเรียนรู้ของนักเรียน นักศึกษา รวมถึงชุมชนเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้จำเป็นต้องแสวงหาทักษะในการเรียนรู้/การสื่อสารที่หลากหลายและปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทางผู้วิจัยจึงคิดนำแนวคิดการใช้จิตศึกษาที่ใช้ในโรงเรียนสุขภาวะมาใช้ร่วมกับระบบพี่เลี้ยง ซึ่งวิจัยครั้งนี้เป็นการร่วมมือกับกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย กลุ่มสมาชิกรุ่นนั้นอาจเป็นสมาชิกภายในกลุ่ม สมาชิกภายในโรงเรียนหรือกลุ่มบุคคลภายนอกก็ได้ ที่เข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องในการคิด

การกระทำ การรับรู้ไปพร้อมๆ กันกับกลุ่มสมาชิกอื่นๆ ในเรื่องนั้น โดยรวมไปถึงการสร้างบรรยากาศของการยอมรับและความสัมพันธ์ที่ร่วมมือกัน การสื่อสารด้วยรูปแบบที่จริงใจและเหมาะสมจะเกิดชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพขึ้น

ผู้วิจัยในฐานะบุคคลในสถาบันอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรเชิงยุทธศาสตร์ทางการศึกษาที่มีความสำคัญในบทบาทการพัฒนาครูประจำการและเป็นที่ปรึกษาโดยใช้ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring system) ในการพัฒนาตนเองของครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์ โดยเน้นที่การนิเทศแบบกัลยาณมิตร เพื่อพัฒนาตนเอง เพราะหากผู้วิจัยที่เป็นคณาจารย์นั้น มีการทำงานเป็นเครือข่ายลักษณะภาวะผู้นำแบบรวมหมู่ (Collective leadership) มีทักษะการทำงานในการทำงานกับโรงเรียนแบบพี่เลี้ยง ทั้งทำงานกับครูพี่เลี้ยง ผู้บริหาร นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สร้างความรู้ความเข้าใจตามแนวคิดการสร้างจิตศึกษาร่วมกับระบบพี่เลี้ยง รวมไปถึงมีจิตสำนึกร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ชุมชมการเรียนรู้เชิงวิชาชีพจะมีพลังบวกในการปรับเปลี่ยนการศึกษาที่สอดคล้องกับเป้าหมาย ในการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการดำเนินการนิเทศการสอนและการพัฒนาตนเองของครูพี่เลี้ยงวิชาวิทยาศาสตร์ โดยใช้จิตศึกษาร่วมกับระบบพี่เลี้ยง ในโรงเรียนบ้านด้ามพรว้า จังหวัดอุบลราชธานี

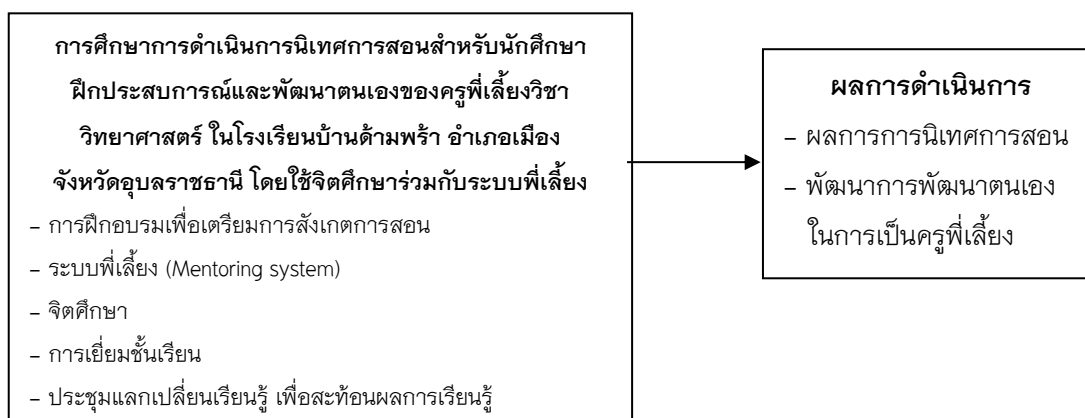
คำถามของการวิจัย

1. การดำเนินงานนิเทศการสอนสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ในโรงเรียนบ้านด้ามพรว้า จังหวัดอุบลราชธานี เป็นเช่นใด
2. กระบวนการพัฒนาตนเองในการเป็นครูพี่เลี้ยง ในโรงเรียนบ้านด้ามพรว้า จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในระดับใด

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานนิเทศการสอนสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ในโรงเรียนบ้านด้ามพรว้า จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อพัฒนาการพัฒนาตนเองในการเป็นครูพี่เลี้ยง ในโรงเรียนบ้านด้ามพรว้า จังหวัดอุบลราชธานี

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเป็นครูที่เลี้ยง วิชาวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนบ้านด้ามพริก
ประจำปีการศึกษา 2559

1.1 ผู้ให้ข้อมูลด้านการนิเทศการสอน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านด้ามพริก รองผู้อำนวยการ
ฝ่ายวิชาการ และอาจารย์นิเทศก์ประจำมหาวิทยาลัย

1.2 ผู้ให้ข้อมูลด้านการพัฒนาตนเองของครู คือ ครูวิทยาศาสตร์ที่มีความชำนาญในด้านการสอน
และครูหัวหน้าหมวด และครูที่เลี้ยง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา คือ แผนการนิเทศติดตามโดยใช้จิตศึกษาและระบบพี่เลี้ยง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ แบบสังเกตชั้นเรียน
แบบบันทึกการสะท้อนผล แนวถามตอบหลังการปฏิบัติในกลุ่มสนทนา ซึ่งเครื่องมือทุกฉบับ มีการสร้างเครื่องมือ
ตามขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) สร้างเครื่องมือสำหรับการพัฒนา เก็บข้อมูล
เชิงปริมาณและคุณภาพ 3) เสนออาจารย์ในคณะครุศาสตร์เป็นผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พิจารณาความเหมาะสมของ
เครื่องมือ 4) ทดลองใช้เครื่องมือเชิงปริมาณเพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านความเชื่อมั่น 5) ปรับปรุงเครื่องมือให้สมบูรณ์
ก่อนนำไปใช้ในการนิเทศ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลประกอบด้วย ชั้นวางแผน 1) ประชุมเตรียมการวางแผนเพื่อสร้างความตระหนัก
และความเข้าใจแก่บุคลากรในโรงเรียน 2) สร้างเครื่องมือ สรรวจบริบทโรงเรียน 3) สรุประเด็นที่ทำได้ตามเกณฑ์
4) เตรียมการด้านต่างๆ พร้อมเครื่องมือที่ใช้ ขั้นตอนการ 1) สสำรวจข้อมูลพื้นฐานของครู 2) ดำเนินการพัฒนาครู
เน้นที่การพัฒนาตนเองของครูในการนิเทศการสอน ชั้นสังเกต สังเกตการทำหน้าที่การนิเทศการสอน และสังเกต
ชั้นเรียนในโรงเรียน ชั้นสะท้อนผล/ปรับปรุง 1) แลกเปลี่ยนข้อคิด สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำวิจัย 2) ปรับปรุงแผนการ
ดำเนินงาน

สถิติที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับ
ข้อมูลเชิงคุณภาพ

สรุปผลการวิจัย

1. การดำเนินการนิเทศการสอน ผลการศึกษาการดำเนินการนิเทศการสอน พบว่า

การเตรียมการนิเทศการสอน มีการตรวจแผนการสอน โรงเรียนกำหนดให้ครูที่เลี้ยงวางแผนการสอน
ร่วมกับนักศึกษาและมืออาจารย์นิเทศก์มาร่วมสะท้อนผล พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะร่วมกัน ล่วงหน้าก่อนสอนจริง
2 สัปดาห์ โดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) ในวงสนทนา ซึ่งทางฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
ครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้กำหนดบทบาทของครูที่เลี้ยงให้ตรวจแผนการจัดการเรียนรู้

ของนักศึกษา และให้คำแนะนำพร้อมทั้งเป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพครู ในรายวิชาต่างๆ ตามที่หลักสูตรกำหนด

การสังเกตการสอน ผลการศึกษา พบว่า การสังเกตการสอนตามกระบวนการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) และวิธีการแบบเปิด (Open Approach) ในการสังเกตการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนั้นต้องทำให้ครบถ้วนทุกขั้นตอน โดยเฉพาะขั้นร่วมกันสังเกตชั้นเรียน ต้องมีผู้สังเกตการสอนครบทั้งอาจารย์นิเทศก์ คุรุนิเทศก์ประจำโรงเรียนและครูพี่เลี้ยง ทำการสังเกตชั้นเรียนและจดบันทึกปรากฏการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เพื่อให้เห็นมุมมองที่หลากหลายเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของนักศึกษาและพฤติกรรมของผู้เรียน

หลังการสังเกตการสอน จากผลการศึกษา พบว่า คุรุนิเทศก์และนักศึกษาได้มีการวิเคราะห์แผนการสอนร่วมกัน ทำให้เข้าใจรูปแบบ วิธีการสอน และวิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในชั้นเรียน

2. การพัฒนาตนเองของครู ผลการศึกษาการพัฒนาตนเองของครู ในโรงเรียนบ้านด้ามพำ

จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า

ด้านความรู้ ผลการติดตามการ Coaching and Mentoring เฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 2.73$, $SD = 0.20$) และเมื่อพิจารณาเป็นตอน 1) การ Coaching and Mentoring ก่อนสอน ผลเฉลี่ยรวมระดับดีมาก ($\bar{X} = 2.86$, $SD = 0.24$) 2) การ Coaching and Mentoring ขณะการจัดการเรียนการสอน ผลเฉลี่ยรวมระดับดีมาก ($\bar{X} = 2.60$, $SD = 0.35$) และ Coaching and Mentoring หลังการสอน ผลเฉลี่ยรวมระดับดีมาก ($\bar{X} = 2.75$, $SD = 0.20$)

ด้านคุณลักษณะและเจตคติ การพัฒนาตนเองของครูพี่เลี้ยงให้มีคุณลักษณะกับเจตคติของการเป็นครูพี่เลี้ยง พบว่า การใช้จิตศึกษาและระบบพี่เลี้ยงเป็นเครื่องมือที่สนับสนุนส่งเสริม ทำให้ครูพัฒนาตนเองทั้งคุณลักษณะและเจตคติของครูเพื่อศิษย์

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการศึกษาการดำเนินการนิเทศการสอนและการพัฒนาตนเองของครูพี่เลี้ยงวิชาวิทยาศาสตร์ โดยใช้จิตศึกษาร่วมกับระบบพี่เลี้ยง ในโรงเรียนบ้านด้ามพำ จังหวัดอุบลราชธานี มีผลการวิจัยที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. การดำเนินการนิเทศการสอนที่เป็นการเตรียมการนิเทศการสอนนั้น ครูพี่เลี้ยงมีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อนักศึกษา โดยการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนการสอน การบริหารจัดการชั้นเรียน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาบทเรียนวิทยาศาสตร์ ความถูกต้องในการกำหนดลำดับขั้นตอนในการสอนกิจกรรมจิตศึกษา การใช้จิตวิทยาเชิงบวก การใช้สื่อ กิจกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหา และวิธีการวัดประเมินผลหลังการสอน ซึ่งเป็นวิธีการที่ดี ที่ครูจะได้ทำหน้าที่เป็นคุรุนิเทศก์และพัฒนาการสอนของตนเองได้อีกทางหนึ่ง ทำให้ครูและนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สามารถจัดข้อผิดพลาดในการดำเนินการสอนในชั้นเรียนได้ ซึ่งการเตรียมการสอนมีความสำคัญมากที่จะทำให้ครูสอนอย่างมีทิศทางสอนตามขั้นตอน สอนได้อย่างราบรื่น อีกทั้งครูสามารถประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้ตลอดเวลาตามที่ได้กำหนดผลที่เกิดกับนักเรียนในแต่ละขั้นในแผนการสอนให้ครบทุกขั้นตอนโดยมีการเขียนกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเตรียมความพร้อมผู้เรียนด้วยกิจกรรมจิตศึกษา 10-15 นาที (จิตศึกษาพัฒนาปัญญาภายใน, 2558) จากนั้นเริ่มขั้นตอนต่อไปตามการสอนด้วยวิธีการแบบเปิด 4 ขั้น (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2547) 1) ช้มนำเสนอสถานการณ์ปัญหา 2) ช้มนักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) ช้่นอภิปรายแนวคิดร่วมกันทั้งชั้นเรียน 4) ช้่นสรุปเพื่อเชื่อมโยงแนวคิดของนักเรียนเพื่อสนองตอบต่อหลักการ

ของการนิเทศการสอนในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ที่กำหนดไว้ในข้อ 2 ครูนิเทศจัดให้มีกิจกรรมสะท้อน และอภิปรายสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูร่วมกันระหว่างนักศึกษากับผู้ที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนา และส่งเสริมให้นักศึกษาได้เกิดการเรียนรู้ในการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครูให้ดียิ่งขึ้น

การสังเกตการสอนนั้น Lewis (2002) ได้กล่าวถึง การตั้งกลุ่มศึกษาชั้นเรียนในโรงเรียน โดย 1 กลุ่ม ควรประกอบด้วยครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันอย่างน้อย 4 คน และ Yoshida, (2002) ได้กล่าวถึง กลุ่มครูเชิญผู้เชี่ยวชาญภายนอก เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมทำงานกับครูในกลุ่มเพื่อเพิ่มความเข้าใจด้านเนื้อหา แนะนำเกี่ยวกับการ เรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอน และสนับสนุนการทำงานของกลุ่ม

หลังการสังเกตการสอน จะเห็นได้ว่าการกำหนดและวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน ทำให้ครูที่เลี้ยง ทำหน้าที่และเข้าใจบทบาทได้ดีขึ้น การดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) และวิธีการแบบเปิด (Open Approach) ที่ครบขั้นตอนทำให้สามารถดำเนินการได้ตามลำดับขั้นตอนที่วางไว้ กลุ่มศึกษา ชั้นเรียนสามารถวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติในชั้นเรียน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแผนการสอนให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Copeland and Boyan (1978, อ้างถึงใน วัชรวิ เลาห์เรียนดี, 2554) ได้กล่าวถึงในการบวนการนิเทศการสอนว่า หลังจากทำการสังเกตการสอนของครูในชั้นเรียนเสร็จ ผู้นิเทศจำเป็นต้องวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการสอน และพิจารณาพฤติกรรมที่ควรคงไว้และที่ควรมีการ เปลี่ยนแปลงและปรับปรุงต่อไป การใช้จิตศึกษาในการสะท้อนผลการเรียนรู้หลังการสังเกตการสอน ทำให้เกิดการให้ กำลังใจ ส่งเสริมการเรียนรู้ กระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจ การใช้ชั้นเลี้ยงในการถามและการตอบคำถาม ทำให้เกิดการ เปิดใจยอมรับการเรียนรู้ใหม่เพื่อการแก้ไข ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

2. การพัฒนาตนเองของครู ด้านความรู้ ครูที่ได้รับการพัฒนาครูที่เลี้ยงครบทั้ง 3 ระยะเวลา จะทำให้มีความรู้ ความเข้าใจและเกิดความชำนาญด้านการสอน มีการเตรียมเนื้อหา บทเรียน เตรียมกิจกรรมการเรียนการสอนวิธีสอน สื่ออุปกรณ์การสอน และวิธีการวัดประเมินผลการจัดการเรียนการสอนไว้ล่วงหน้า ครูพยายามที่จะใช้ชุมชนการ เรียนรู้เชิงวิชาชีพที่กำหนดไว้ในปฏิทิน เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการเตรียมเนื้อหา บทเรียน เตรียมกิจกรรม การเรียนการสอน วิธีสอน สื่ออุปกรณ์การสอนและวิธีการวัดประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ปรีกษาอาจารย์ ผู้เป็นโค้ชและพี่เลี้ยงทางโทรศัพท์และโปรแกรมสนทนาทางไลน์ (LINE) ศึกษาค้นคว้าหาเอกสารตำราต่างๆ หนังสือ และสื่อทางอินเทอร์เน็ต สอบถามวิธีการสอนแนวใหม่ๆ แอปพลิเคชันเพื่อการศึกษ จากนักศึกษฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู ทำให้ครูมีความรู้กว้างและลึกในสายวิชาวิทยาศาสตร์ มีการเรียนรู้มากขึ้นอีกทั้งจิตศึกษาและระบบพี่เลี้ยง เป็นเครื่องมือที่สนับสนุน ส่งเสริม ทำให้ครูรู้ตัวและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่องในการจัดการเรียนการสอน ของตนเองอยู่เสมอ หลังจากที่ได้รับข้อมูลย้อนกลับจากกิจกรรมในวงสนทนาชุมชนการเรียนรู้ (PLC)

การพัฒนาตนเองของครู ด้านคุณลักษณะและเจตคติ จิตศึกษาและการสร้างระบบพี่เลี้ยงเป็นเครื่องมือ ที่สนับสนุน ส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูที่เลี้ยง เพราะทำให้ครูประเมินตนเองอยู่เสมอจากกิจกรรมในวงสนทนา ชุมชนการเรียนรู้ เพื่อนำมาปรับปรุงคุณลักษณะและเจตคติ ครูส่วนใหญ่ที่พัฒนามาจากการได้รับฟังความคิดเห็น อย่างเปิดใจโดยใช้สุนทรียสนทนาในวงสนทนา จากผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ครูที่เลี้ยง หัวหน้ากลุ่มสาระ อาจารย์นิเทศก์และนักศึกษฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นการพัฒนาคุณภาพครูโดยใช้วิธีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งในด้านเนื้อหาสาระ ด้านประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ก่อนให้เกิด ประสิทธิภาพต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาสมรรถนะ และเพิ่มประสิทธิภาพครูให้เป็นครูมืออาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับสถาบันวิจัยพฤติกรรม กล่าวว่าการสร้างชุมชน การเรียนรู้ มีประโยชน์ต่อครูเพราะช่วยลดความโดดเดี่ยวให้กับงานครู เพิ่มความรู้สึกร่วมกันต่อพันธกิจและเป้าหมาย

ของสถานศึกษา เนื่องจากการมีเพื่อน มีเครือข่ายและการทำงานร่วมกันก่อให้เกิดความผูกพันต่อกัน เพิ่มความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน คุณลักษณะ และเจตคติ การใช้จิตศึกษาร่วมกับระบบพี่เลี้ยงในวงสนทนา เริ่มจากการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ค่านิยมร่วม และเป้าหมายร่วม ส่งผลให้ครูเห็นเป้าหมายชัดเจนและยอมรับในเป้าหมายดังกล่าว ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะพัฒนาและอุทิศตนเพื่อศิษย์ ซึ่งเป็นผลมาจากค่านิยมร่วม วิสัยทัศน์ร่วม และการเห็นตัวอย่างที่ดีของเพื่อนครู หรือสมาชิกในวงสนทนา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในการเตรียมการนิเทศการสอน การสังเกตการสอน และหลังการสังเกตการสอน ควรทำอย่างมีประสิทธิภาพและมีการเก็บผลในแต่ละขั้นตอนอย่างละเอียด เนื่องจากทั้งสามขั้นตอนก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ควรปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือคงไว้ในการสอนได้

1.2 ในการพัฒนาควรทำให้ครบ 3 ระยะ เนื่องจากครูที่ได้รับการพัฒนาครูพี่เลี้ยงครบทั้ง 3 ระยะ จะทำให้มีความรู้ความเข้าใจและเกิดความชำนาญด้านการสอนมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการดำเนินการนิเทศการสอนและการพัฒนาตนเองของครูพี่เลี้ยงในทุกสาขาวิชาที่เป็นเครือข่ายโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์

2.2 ควรศึกษารูปแบบการดำเนินการนิเทศการสอนผ่านเครือข่ายออนไลน์เพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

กฤษณ มูรติ. (2556). *การศึกษาและสาระสำคัญของชีวิต*. แปลโดย นवलคำ จันภา. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพฯ : มูลนิธิอันนวิภษา.

เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ. (2549). *การพัฒนากระบวนการเสริมสมรรถภาพการชี้แนะของนักวิชาการพี่เลี้ยงโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ในการอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. กรุงเทพฯ :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เฉลิมลาภ ทองอาจ. (2556). *แนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะของนิสิตนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21*.

สืบค้นวันที่ 7 มิถุนายน 2560, <https://www.gotoknow.org/posts/547140>.

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2547). *การสอนโดยใช้วิธีการเปิดในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ญี่ปุ่น*.

วารสารคณิตศาสตร์, 2(5), 30-35.

วัชร เล่าเรียนดี. (2554). *การนิเทศการสอน (Supervision of instruction)*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). นครปฐม:

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิเชียร ไชยบัง. (2558). *จิตศึกษากับการพัฒนาปัญญาภายใน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. บุรีรัมย์ : สำนักพิมพ์เรียนนอกกะลา.

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มศว. (2558). *PLC คืออะไร? สำคัญอย่างไร?* สืบค้นวันที่ 10 เมษายน 2560,

<https://candmbsri.wordpress.com/2015/04/02/plc>

Lewis, C. (2002). *Lesson Study: A handbook of teacher-led Instructional change*. Philadelphia:

Research for better school, Inc.

Thorpe, S., & Clifford, J. (2003). Coaching handbook: An action kit for trainers & manager. London:

Kohan Page.

Yoshida, M. (2002). Lesson Study: An Introduction. New York: Madison.

วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี